

§ 57. *De aanlegging van den nieuwen Kerkband mislukt.*

De vraag was nu maar, of de Gereformeerden er in slagen zouden een Kerkband te vinden, die den band der Hierarchie vervangen kon. Toen nu dit ten eenenmale mislukte, en al spoedig bleek, hoe er niet aan te denken viel, dat men ooit een heel de Kerk van Christus in alle landen vertegenwoordigende synodale vergadering of concilie bijeen zou kunnen vergaderen, zoodat zelfs de Synode van 1618 te Dordrecht ten finale haar internationaal karakter inboette, en veeleer officieel in engeren zin als *nationale* Synode werd aangekondigd, bleek het dat Calvijn zich in zijn verwachtingen had laten misleiden; dat uitbleef wat hij gehoopt had; en dat men al spoedig voor een feitelijken toestand van *gedeeldheid* kwam te staan, die met elke institutaire eenheid, ook al bleef de organische eenheid van de Kerk als organisme onverlet, spotte. Reeds lang eer de 16e eeuw ten einde spoedde, bleek het zonneklaar, dat de Hierarchie zeer zeker een geduchten stoot had gekregen, maar zich niettemin met kracht handhaafde en zelfs een nieuwe evolutie van kracht tegemoet ging. Van heel het Zuiden van Europa was al spoedig voor de Reformatie niets meer te hopen. Even duidelijk bleek het, dat in het Oosten van ons werelddeel de oude Byzantijsche Kerk haar caesaropapie onverdroten voortzette. En zelfs werd het al spoedig duidelijk, hoe in de Duitsche Staten die aan Luther's oproeping gehoor gaven, het caesaropapistisch kwaad derwijs insloop, dat reeds tot vervolging van de Gereformeerden was overgegaan. Iets waaraan tot overmaat van ramp was toe te voegen, dat wel in de Nederlanden en in Schotland het Calvinisme doorwerkte, maar in Frankrijk reeds in 1572 den Bartholomeusnacht moest beleven, in Engeland zich door de Independenten en Kwakers verdrongen zag, en uit België dat ons een Guido de Braye schonk, geheel werd uitgebannen, ja, zelfs in Nederland de Generaliteitslanden niet won. Dit leidde in de 17e eeuw tot een uitkomst, die het vasthouden aan de eenheid van het Kerkelijk instituut volstrekt ondoenlijk maakte. Calvijn heeft dit niet beleefd. Maar zijn volgelingen zagen zich toch al spoedig voor de onoplosbare moeilijkheid geplaatst, dat de eenheid der Kerk als instituut pure schijn werd; dat Rome haar Kerkelijk instituut met ongebroken kracht handhaafde; en dat de Reformatie zelve, tegen wil